

Dan Negrescu

Similitudini vaticinare

În cele ce urmează nu propun un studiu comparativ nefiind teolog; ecloga a IV-a a lui Vergilius este însă un „material” care a generat în timp o întregă bibliotecă pe tema profetiei, a anunțării venirii lui Iisus Christos, iar aceasta nu întâmplător. Parcurgând versurile geniului roman, nu poți să nu rămâi surprins de posibila semnificație a simbolurilor, pentru că, indiferent de credință, aici *avant la lettre*, ideea centrală rămâne cea a mântuirii omenirii prin apariția unui *Salvator* „din-naltul cer”.

Deja Aurelius Augustinus intuiuse valoarea creațiilor vergiliene în general dar și pentru ceea ce urma să fie cultura creștină, afirmând că „e potrivit ca tinerii să le citească deoarece autorul lor, cel mai ilustru și mai bun dintre poeți, odată memorat de cei cu mintea încă fragedă, nu va mai fi uitat niciodată”. (*De Civitate Dei*, I, 3.)

Pe tema bucoliceii, eclogiei vergiliene ca posibilă profecie antecreștină s-a scris mult și în cultura teologică românească, trebuind să amintim aici câteva nume precum Teodor Naum și D. Murărașu în editarea *Georgicelor și Bucolicelor*, I. Mihăilescu¹, Ioan David² sau N. Neaga³. În perioada ulterioară aparițiilor de mai sus, „scade” interesul pentru subiectul în discuție. Oricum, convingerea că Vergilius a profetit venirea Mântuitorului era deja atât de înrădăcinată în lumea creștină încât deja în Evul mediu timpuriu dar și mai târziu, numele și chipul Poetului erau incluse printre înțelepții și sibilele care îi priveau pe credincioși de pe pereții marilor biserici; o semnalare interesantă în acest sens a fost făcută în revista *Tribuna*, încă în 1959⁴ cu referire la o pictură datând din 1564 aflată în catedrala Blagovescenski din Kremlin, ceea ce probează faptul profetul Vergilius depășise limitele schismei, fiind al Bisericii care trebuia să fie Una.

Cele câteva considerații de mai sus, conduc indubitabil la ceea ce sublinia încă Macrobius în *Saturnalia*, anume că Vergilius nu este un poet, meșteșugar al cuvintelor adică, ci *Vates* în înțelesul originar al termenului, cel care inspirat de sacru prezice viitorul, un teolog al timpului său care întoarce cuvintele la înțelesul lor primar îmbibat de ceea ce vrea să ne transmită lumea de dincolo; este și motivul pentru care în acest caz nu vorbim de profecie, deși termenul e tot latin, ci de verbul *vaticinari* căruia îi este tributar *vates*, prezicătorul în versuri, cel care intră în delirul dat divin spre a înțelege mesajul transformat în ceea ce muritorii de rând numesc poezie, iar pe autorul ei Poet.

În ciuda titlului, descoperirea similitudinilor vaticinare dintre textele veterotestamentare și cel vergilian o las în seama lectorului, propunând în acest sens o traducere nouă a textului latin, iconoclastă probabil pentru latiniștii „ortodoceși”, în sensul

¹ I. Mihăilescu, *Așteptarea Mântuitorului în lumea păgână*, în B.O.R, nr. 2, 1921, pp. 103-106

² Ioan David, În ce sens a fost Vergiliu un precursor al creștinismului?, în *Foaia Diecezană*, nr. 6, 1932, pp. 3-5

³ N. Neaga, *Poetul latin Vergiliu și Pruncul Fecioarei*, în *Telegraful Român*, nr. 46-52, 1946, p. 2

⁴ *Tribuna* nr. 23, p. 12

că ritmul original (oricum discutabil în absența suportului muzical) l-am sacrificat în favoarea versului liber și a unor explicații necesare pentru a înțelege intenția celor scrise până aici:

Lui Pollio

*Siciliene Muze(1), să cântăm cele ce-s mai însemnate;
 Copacii sau nevrednicele tamarine nu-i mulțumesc pe toți;
 Însă pădurile de vom cânta, pădurile să fie cuvenite unui consul (2).
 A și venit vârsta din urmă a profeției de la Cumae(3);
 A veacurilor mare-nșiruire (4) prinde ființă acum din nou.
 Se-ntoarce și Fecioara(5) acum, așijderi stăpânirile saturniene (6).
 Acum, din-naltul cer, noul urmaș este lăsat să se coboare.
 Copilului ce stă acum să se nască, celui dintâi ce va-ncheia veacul de fier(7),
 Ca astfel neamul aurit să se înalțe-n lumea-ntreagă,
 Acestuia, Lucină virtuoașă (9) să-i fie ocrotitoare: căci stăpânește-al tău (10)
 Apollo acum.
 De-acum Pollio, fiind tu consul, podoaba aceast-a veacului va-ncepe,
 Și lunile mărețe vor merge înainte, fiind chiar tu conducător.
 Dar dacă vor rămâne urme-ale nelegiuirii noastre,
 Neputincioase, vor slobozi pământul de veșnica-ngrozire.
 A zeilor viață acela va primi și împlețiți cu aceia îi va vedea
 Pe eroi; le va părea acelora a fi însuși de-al lor (11);
 Și lumea întreagă o va stăpâni prin părintești virtuți.
 Ci fie, mai întâi, copile, pământul netrudit, ca daruri mărunte de-nceput,
 Ție-ți va răspândi, peste tot rătăcitoare iederu cu baccare,
 Și colocasii împletite cu preaveselul acant.
 Chiar caprele se vor întoarce-acasă cu ugerul întins de lapte,
 Iar turmele nici teamă nu vor mai avea de leii cei mari (12).
 Leagănul, chiar el, pentru tine blânde flori va răspândi.
 Și șarpele (13) va pieri, pieri-va și vicleana iarbă
 A otrăvii (14); ammomul din Asiria va crește pretutindeni.
 Și deîndată ce slava eroilor și-a tatălui fapte vei citi
 Și vei putea cunoaște ce-i virtutea (15),
 Cu-nctul va îngălbeni ogorul de spicul cel blând,
 Va atârna și roșul strugur de pe sălbaticile tufe,
 Iar din stejarii aspri mierea va picura înrourată (16).
 Și urme totuși vor rămâne ale mai vechii necredințe (17);
 Prin socoteli s-o încerce pe Thetis, orașe să înconjure cu ziduri,
 Sau șanțuri să se taie în pământ, vor poruncii unii și-atunci (18).
 Va fi un Tiphys altul, și-o Argo nouă care
 Pe-aleși eroi să-i poarte (19), vot fi chiar noi războaie,
 Și-n fața Troiei iarăși va sta un mare-Ahile (20).*

Când trainica vârstă mai apoi bărbat te va face (21),
 De mare chiar călătorul se va îndepărta, nici marfă corabia
 Nu va purta: pământul întreg pe toate le va naște.
 Pământul sapa n-o va mai răbda, precum nici via secera;
 Vânjosul plugar chiar taurii-i va slobozi din jug,
 Iar lâna, noi culori va ști să prindă fără înșelătorie.
 Ci în câmp berbecul singur, când în roșul purpuriu,
 Când în galben de șofran blana lui își va schimba.
 Roșul, doar prin a sa voie va-nveli mieii pascănd.
 „Astfel de veacuri să toarceți” le spuseră fuselor lor
 Parcele ce cu neclintita vrere a sorții stau în bună împăcare.
 Te du către marile cinstiri – e timpul –
 Scump vlăstar al zeilor, măreț urmaș a lui Joe (22)
 Privește lumea frământată în rotunda ei povară,
 Și pământul, și-ale mării mișcări și cerul nesfârșit;
 Privește cum toate se bucură de veacul viitor.
 O, pân-atunci doar să aștepte alungii-mi vieți parte din urmă
 Și-a mea suflare, pentru a spune îndestulător a tale fapte.
 Nici chiar tracicul Orfeu (23) nu mă va învinge în cânturi,
 Nici Linus (24), chiar mama unuia sau tatăl celuilalt,
 Caliope lui Orfeu sau Apollo lui Linus de le-ar sta alături.
 Chiar Pan cu mine în Arcadia de s-ar întrece,
 Chiar Pan s-ar recunoaște în Arcadia Biruit (25).
 Începe, plătând copil, prin zâmbet mama să îți recunoști.
 Lungi suferințe mamei i-au adus cele zece luni (26).
 Începe, copil plătând; căci cel ce părinților nu le-a surâs,
 Nu este demn de masa zeului și nici de al zeiței culcuș (27).

Note explicative

1. Invocarea Muzelor siciliene reprezintă o aluzie la Teocrit, fără a însemna o subordonare literară ci mai curând un loc comun.
2. Consulul este Asinius Pollio căruia îi este dedicată ecloga. Personaj istorico-literar pe care Vergilius îl amintește în ecloga III ca poet, autor al unor *carmina nova*. Consul în 40 *a. Chr.*, Pollio a fost prieten cu Horatius și protector, sponsor am spune azi, al lui Vergilius.
3. Sibila din Cumae vestise odinioară întoarcerea vârstei de aur, ca vârstă din urmă.
4. *Ordo saeculorum* definește înșiruirea armonică, echilibrată, lipsită de accidente.
5. Fecioara este Justiția.

6. *Saturnus* este în religia romană veche, considerată autentică, lipsită de influențe externe, personificarea prosperității, binefăcătorul omenirii pe vremea căruia toți muritorii o duceau bine; rădăcina *sat*-sugerează tocmai acest aspect; sărbătoarea *Saturnalia* în decembrie, corespundea ca dată cu Crăciunul din calendarul creștin.
7. Conform cronologiei ce vine de la Hesiod, vârsta de fier e cea a maximei decăderi a omenirii și implicit a supremei manifestări a răului.
8. Neamul aurit se compune din contemporanii vârstei de aur care primesc atribute divine.
9. Lucina o reprezintă aici pe Diana care asociată cu Luna, era invocată la nașteri; puritatea ei, Virtuoaasa, se referă la castitatea zeiței.
10. Apollo este fratele Dianei (de unde și *tuus Apollo*); începe domnia lui, căci perioada imediat premergătoare începutului vârstei de aur îi era dedicată zeului cu lira.
11. De vreme ce noul născut coboară din cer, el este divin, cum se va vedea mai evident în final.
12. Armonia va caracteriza nu doar strict lumea umanului ci întreaga natură, fiind o rânduială cosmică, universală.
13. Aici simbol al perfidiei, al răului.
14. Firesc plantele răului ca și otrăvurile vor dispărea, acestea fiind însă și ale spiritului; urmează deci o asanare spirituală.
15. La romani *Virtus* forma împreună cu *Fides* și *Pietas*, triada fundamentală a spiritului, Treimea care era cinstită în temple.
16. Mierea este simbolul prosperității, al vieții liniștite, de aur, picurând nu întâmplător din aspra coajă a stejarului.
17. Se va mai păstra ceva din vechea rea credință tocmai pentru a se evidenția mai bine mântuirea. Semnificativ se remarcă verbul *solvere* tocmai cu înțelesul de a mântui, a elibera.
18. Existența acelor va evidenția mai bine prin contrast virtutea celui predestinat prin originea sa.
19. Dorința de căutare, de cercetare îi va fi proprie mereu omului.
20. Simbol al vitejiei războinice necruțătoare, a cruzimii în fapt.
21. În jurul vârstei de treizeci de ani.
22. Deci noul născut este mesagerul divin al supremei divinități, reprezentantul ei pe Pământ.

23. Fiul Caliopei este simbolul poeziei desăvârșite: lira sa o primise de la Apollo.
24. Simbol al muzicii desăvârșite. După unele variante însuși Apollo l-ar fi ucis din gelozie, neîngăduind ca vreun muritor să-i întrecă lira.
25. În momentul inspirației divine, Vergilius acceptă o înfruntare cu Pan chiar în Arcadia.
26. După calculele anticilor, sarcina la femei dura zece luni (zece era cifra perfecțiunii).
27. Aluzie la Vulcan care fusese aruncat din Olimp de către Iuppiter pentru că nu-i surâsese la naștere.